

A folklór, ahogy az Voigt is írja, felfoghatatlan összehasonlító távlatok nélkül (hiszen egy erőteljesen interdiszciplináris tudományról van szó). Fontos figyelembe venni a külföldi összefüggéseket, illetve a magyar nyelvű forrásokat, utalásokat egyaránt. Voigt Vilmos hazai és nemzetközi szakmai tapasztalatai visszaköszönek a lexikon hasábjain, és teljesítik a tudományosságunk ezt a kitételét.

A forrásanyagokat tekintve (Voigt „lexikonelemző” megjegyzései) olyan

publikációk és szakemberek neveivel sorakoznak fel, mint például a 1830-ban meginduló Conversationslexicon, Magyar Művelődéstörténeti Lexikon, Kátona Lajos, Solymossy Sándor, Honti János, Róheim Géza vagy Kerényi Károly. A kötet célja bevallottan praktikus – oktatási és képzési célhoz szánt segédeszköz. Lényegében egy adattár, melyben a címszavakon túl a szerző megosztja velünk szerkesztési tapasztalatait, beavat a formai megoldások szövevényes vilá-

gába, valamit ellátja az olvasót hasznos magyarázatokkal. Szerkezetét tekintve egy alaposan kidolgozott lexikonról beszélünk, ahol egységesítve találjuk a címszavakat (minden esetben feltüntetve, hogy eredetileg hol jelentek meg).

Egy lexikon szerkesztéséhez több kell, mint az adatok megbízható ismerete. Ezért javasoljuk az olvasónak az egyes címszavakkal való ismerkedésen túl a nagy áttekintéssel és érdekességekkel szolgáló szerzemény lapozgatását.

Tallián Tibor zenetudós, a könyv szerzője beszél munkájáról

Csehi Ágota
Nyitrai KFE, PK, Zenetudományi Tanszék,
egyetemi docens, acsehiova@ukf.sk

Új, értékes Bartók-kiadvány Szlovákiában

Tallián Tibor: *Béla Bartók,*
2012-ben Pozsonyban kiadott szlovák
nyelvű kiadványának borítója;

Bartók Béla (1881–1945), a 20. század egyik legjelentősebb és legeredetibb zenészegénysége volt; művészete, életműve világszerte nagy elismerésnek örvend, beleértve Szlovákiát is.

Köztudott, hogy Bartókot a mai Szlovákia területéhez számtalan szál fűzte, magánjellegű, zongoraművészi, népzene kutatói szempontból egyaránt. A pozsonyi Királyi Katolikus Gimnázium diákjaként érettségizett, majd zongoraművészként 19 alkalommal szerepelt az ország különböző pontjain Pozsonytól, Komáromon, Losoncon és Rimaszombaton keresztül Kassáig és Eperjesig. 1906-tól 1918-ig rendszeresen, módszeres alaposággal végezte népdalgyűjtő útjait, kezdve Gömör megyében és Szlovákia déli vidékein, folytatva Nyitra, Komárom, Hont megyében, majd 1915 után az ország közép-szlovákiai, észak-nyugati és észak-

keleti részeire, illetve a Garam folyó északi részére és Zólyom megye falvaira irányította a figyelmét. Népzene kutatói munkájának eredménye példaértékű mind a magyar, mind a szlovák népdalok terén, amely tudományos publikációiban, írásaiban, tanulmányaiban, valamint egyes kompozícióiban is nyomon követhető.

Bartók munkássága és művészete előtti tiszteletüknek adtak és adnak napjainkban is tanúbizonyságot azok a hazai személyek, intézmények, társaságok, akik hangversenyek, emléknapok, különböző zenei és kulturális rendezvények szervezésével járulnak hozzá Bartók művészetének propagálásához és zenei üzenetének népszerűsítéséhez. Ezt a szándékot tükrözik és jelképezik többek között a Pozsonyban, Komáromban, Ipolyságon elhelyezett Bartók-emléktáblák, valamint

a nagymegyeri Bartók-szobor is. Ez az őszinte igyekezet Szlovákiában töretlen, és folytatódik a 21. században is. Kézelfogható bizonyítéka az a két jelentős publikáció, amely mindegyik szlovákiai zenetudósok, zenepedagógusok, művészek összefogó munkájaként került a nyilvánosság elé.

Mindössze öt évvel ezelőtt, pontosan 2009. június 22-én került sor Pozsonyban, az Európai Unió – Európai Információs Centrum székházában *Bartók Béla Szlovák népdalok 3. kötetének* ünnepélyes bemutatójára, amely az ASCO art & science a Pro musica kiadásában látott napvilágot a Szlovák Kulturális Minisztérium támogatásával. Ez egy várva várt eseménynek tekinthető, hiszen e kötet több mint fél évszázaddal (54 évvel) a szerző halála után látott napvilágot.¹ Bartók háromkötetes nagyszabású szlovák népdalgyűjteménye így csak a 21. században nyerte el végleges „egységes egész” alakját, és ezzel „besorakozott” a közép-európai népzene tudomány és népzene kultúra egyedi értékei közé.

Hasonló ünnepi pillanatoknak lehetett részese a szlovákiai zeneszerető közönség idén is. 2014. szeptember 25-én Pozsonyban mutatták be ünnepélyes keretek között **Tallián Tibor: *Béla Bartók*** c. szlovák nyelvű könyvét, illetve annak felújított változatát Pintér Csilla Mária átdolgozásában, Rajter Erzsébet szakmai közreműködésével, szaktanácsadásával, Macsovszky Peter fordításában. A rendezvénynek méltó hangulatot kölcsönzött a Pálffy Palota nagyterme, továbbá a Zenei Centrum (Music Centre Slovakia) és a pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Kara Zenetudományi Tanszéke színvonalas szervezése. A könyvbemutató jeles magyarországi és szlovákiai zenei személyiségek jelenlétében zajlott. Jelen volt mindenekelőtt a szerző, Tallián Tibor; Pintér Csilla Mária, aki a könyv eredeti magyar változatát dol-

gozta át és aktualizálta annak szükséges adatait; Vikárius László, a budapesti Bartók Archívum vezetője; Ladislav Burlas és Oskar Elschek, jeles szlovákiai zenetudósok; valamint Rajter Erzsébet, a könyv szakmunkatársa. A vendégek mindegyike szólt a témával kapcsolatban. Felelevenítették és összefoglalták a munkálatok folyamatát, és méltatták az „új” kiadványt, s annak jelentőségét a 21. században (is). Ladislav Burlas egyben háláját fejezte ki azért, hogy a múltban együttműködhetett Demény János: *Bartók leveleinek* kiadásán, illetve Bartók csehszlovákiai leveleinek fordításán.² Oszkár Elschek, aki *Bartók Béla: Szlovák népdalok* 1. kötete tartalmazza az előszavának szerzője, mindenekelőtt Bartók szlovákiai népdalgyűjtéseire, népzene-kutatói tevékenységére emlékezett.

A bemutató érdekes és értékes részét képviselte Pintér Csilla Mária beszámolója a könyv átdolgozásának, felújításának körülményeiről. Mint mondotta, Tallián Tibor Bartók életrajzában szlovák kiadása, illetve annak előkészítése egyszerre ébresztett benne örömet és aggodalmat. Feladata és szándéka ugyanis nem az átdolgozás volt, vagy az adatok gépies ellenőrzése, hanem munkája alapvetően gyakorlati szellemben zajlott. Elsősorban az 1981-ben megjelent eredeti magyar kiadás, majd a későbbi német és angol nyelven megjelent változatának összehasonlítása, tudományos összevetése. Ez azért volt igényes és hosszú feladat, mert – mint az a munka folyamán kiderült – az idegen nyelvű szövegekben, fordításokban lényeges eltérések bukkantak fel. Ennek következtében született előbb egy háromnyelvű szöveges dokumentum, ez alapján lettek az eredeti verzióba beillesztve a „rég-új szövegrészek”, végül pedig a szövegbeli átkötések újrafogalmazására került sor. Ezt az alkotó munkafolyamatot ismertette Pintér Csilla Mária a pozsonyi könyvbemutatón.

„A monográfia eredeti, magyar nyelvű kiadása a zeneszerző születésének századik évfordulója alkalmából jelent meg. Kibővített és átdolgozott formáját hét évvel később a németül és az angolul olvasó közönség is megismerhette. Amikor összehasonlítás céljából először olvastam figyelmesen végig az addig inkább csak külföldi kutatók eligazításához kézbevert idegen nyelvű munkákat, meglepetésként ért a felfedezés, hogy mennyire különböznek az eredeti szövegtől és sokhelyütt egymástól is. Az

átdolgozás mélyreható volta választás elé állított: melyik szövegváltozatot jelöljem ki a három forma egységesítő pólusául? [...] Hozzáfogtam a változatok részletekbe menő, mondatról mondatra haladó összevetéséhez. Az eltérések és az újonnan beiktatott szakaszok megjelölése után kialakítottam egy olyan háromnyelvű szöveges dokumentumot, amelyben, hiperhivatkozások közbeiktatásával mindhárom könyv anyaga egyidejűleg látható. Számos alkalommal kényszerültem választásra, ami esetenként nem volt könnyű, mert alapelvek szerint törekedtem arra, hogy az ősfornát a későbbi változatokkal egybeépítem. Ehhez mindenekelőtt rekonstruálnom kellett a német és az angol változat eredeti, magyar, ma már nem föllelhető alapszövegét. Az idegen nyelvű betoldások magyarra történő visszafordítása után elérkezett a munka utolsó fázisa, a régi-új szövegrészek beillesztése az eredeti formába, a szövegbeli átkötések újrafogalmazásával, ami nem kevésbé bizonyult értelmet szorongató feladatnak.”³

Pintér Csilla Mária beszámolójának végén köszönetét fejezte ki segítőitársainak. Így Rajter Erzsébetnek, akinek észrevételei, tanácsai újabb kutatásokra ösztönözték és értékes felfedezésekhez juttatták a Bartók életút és életmű területén egyaránt. Hálásan köszönte Pavol Suska rendkívül alapos szerkesztői munkáját, türelmét, rokonszenvét. Mint elhangzott, a könyv fordítását előkészítő munkálatok a budapesti Bartók Archívumban folytak. Ez jelentős segítséget nyújtott a feladat megvalósításában, amiért köszönet jár az intézmény vezetőjének, Vikárius Lászlónak, aki a szöveggondozás folyamatát személyes útmutatásával is segítette.

Az est záró részében Eva Šušková énekes előadásában és Peter Pažický zongora kíséretével az ének-zongora együttes hangjai csendültek fel. Az előadók *Bartók Béla: Szlovák népdalok* c. kompozíciójának magas színvonalú és szívhez szóló megszólaltatásával méltóan koronázták a rendezvény hangulatát.

Tallián Tibor: *Bartók Béla szemtől szemben* könyvének szlovák nyelvű változata immár hivatalosan is a szlovákiai zenét szerető és művelő közönség elé került. Az eredeti magyar változat a Gondolat Kiadó gondozásában, 340 oldalon látott napvilágot 1981-ben Budapesten, Bartók halálának századik évfordulója alkalmából. Ennek szlovák verziója 2012-ben, tehát há-

rom évtizeddel később került kiadásra Pozsonyban az ASCO art & science a Pro musica kiadásában, és 2014-ben élte meg szlovákiai bemutatóját. E kiadvány, amely egyben az első szlovák nyelven megjelent komplett Bartók életmű, 416 oldalon olvasható, tehát összességében 76 oldallal és értékes, új, aktuális információkat tartalmazó függelékkel lett kibővítve. Összehasonlítva az eredeti magyar kiadást és a szlovák verziót láthatjuk továbbá, hogy az utóbbi a legújabb Bartók-kutatások eredményeit is tartalmazza, mely a könyv elejéhez csatolt négy fejezetben (is) nyomon követhető. Az első: *Előszó a szlovák kiadáshoz* (9. o.), ezt követi a Bartók kutatások eredményeinek összefoglalása az 1981–2011 közötti években (11. o.), következik a *bibliográfiai jegyzékek rövidítéseinek jegyzéke* (19. o.), majd az *illusztrációk listája* (21. o.). A könyv további része a témakör „sejtjét” képezi, amely azonos az eredeti magyar verzió tartalmával és annak felosztásával, gazdagítva és kibővítve újabb adatokkal, jegyzetekkel, fotókkal (25–307. o.). E fejezeteket követően még egyszer pontokban összefoglalva olvashatók Bartók életrajzában és pályaképében legfontosabb adatai a *Bartók Béla – Élete és alkotásai* címmel (308. o.). A könyv végére Bartók zeneműveinek és írásainak legfrissebb jegyzéke került. A műjegyzék időrendi elrendezésű, Kerékfy Márton összeállításában, míg Bartók írásainak csoportosítása műfajok szerint történt. A kötet végén található a magyar és az idegen nyelvű szakirodalom, a *Bibliográfia* (371. o.), valamint külön a *szlovák nyelven hozzáférhető szakirodalom* (398. o.). Adalékként lapozható még a szövegben előforduló *zeneművek* (403. o.) és nevek mutatóinak regisztere (410. o.), amely Pavol Suska alapos szerkesztői munkáját tükrözi. Pintér Csilla Mária szavai szerint a *hivatkozásanyag átalakításának a háttérben* a kutatók további munkáját segítő szándék húzódik, miszerint a *korábbi kiadásokban függelékbe sorolt jegyzetek a könnyebb olvashatóság érdekében a lapok aljára kerültek.*⁴

Tallián Tibor: *Béla Bartók* c. szlovák nyelvű monográfiájával az egyetemes zenetudomány, a zenekultúra, a zeneirodalom egyaránt egy értékes művel gazdagodott. E kiadvány egyértelműen bizonyítja, hogy Bartók életműve és zenei üzenete nemcsak a 20. században, de napjainkban, tehát a 21. században is „él” és aktuális.

HIVATKOZÁSOK:

¹ Bartók a *Szlovák népdalok* egyetlen kötetének kiadását sem élte meg. Az első kötet 1959-ben, tehát halála után 14 évvel jelent meg (a Szlovák Tudományos Akadémia Népzenei Osztályának kiadásában), a második pedig 1970-ben, halálát követő negyedik évszázaddal.

² Bartók Béla levelei. Szerkesztette Demény János. Zeneműkiadó, Budapest, 1955. Második rész: Csehszlovákiai levelek – Ladislav Burlas gyűjtése. E rész előszava ismerteti a szlovákiai anyag forrásaira utaló fontos és részleges információkat. „E kötet második részét alkotó szlovákiai levelek Bartók és a

szlovák zene kapcsolatának több jelentős dokumentumát tárják fel [...] Az itt közölt szlovákiai levelek öt forrásból származnak: Albrecht Sándor 22, Németh László István 20, a *Matica Slovenská* irodalmi archívuma 14, Ivan Ballo 9, Mikuláš Schneider –Trnavský 1 levéllel járult hozzá kötetünkhöz, melybe a fentiekén kívül 5 levél került Miloš Ruppeldt hagyatékából [...]” (217 – 226. o.)

³ Pintér Csilla Mária, a könyvbemutató elhangzott szövege, kézirat alapján.

⁴ Pintér Mária Csilla, a könyvbemutató elhangzott szövegének, kéziratának alapján.

Horváth Géza

Felkészítő feladatok a matematikai tesztelésre – IV. rész

Ebben a számban az egyenlettel megoldható szöveges feladatokkal foglalkozunk. Amennyiben az adott feladat megoldató következtetéssel is, a tanulók próbálkozzanak meg mindkét móddal!

- Két (nem feltétlenül egész) szám összege 18, különbsége 7. Melyik ez a két szám?
- Négy jó barát életkorainak összege 47 év. Hány évesek voltak összesen hat évvel ezelőtt?
- Janka egy könyvet 4 nap alatt olvasott el. Első nap elolvasta a könyv harmadát, második nap a hatodát, harmadik nap a hátralévő rész felét, és a negyedik napra 30 oldala maradt. Hány oldalas volt a könyv?
- Egy műhelyben 38-an dolgoztak. A megváltozott technológia miatt egy férfit és egy nőt más munkahelyre irányítottak át, és most pontosan kétszer több férfi dolgozik, mint nő. Hány nő és hány férfi dolgozott eredetileg a műhelyben?
- 4 üres üdítőpalackért egy teli palack üdítőt vásárolhunk. Az üdítő árának hány százalékát teszi ki a palack ára?
- Két természetes szám szorzata 15. Ha az egyiket 6-tal növeljük, a szorzat 33-ra nő. Melyik ez a két szám? (Megj.: Gondolj az oszthatóságra!)
- Egy úszócsapat egy versenyről 15 éremmel tért haza, amelyek együttes tömege 462 g volt. Hány arany- és hány ezüstéremmel tértek haza, ha egy aranyérem tömege 38 g, egy ezüstéremé 20 g, és tudjuk, hogy egyetlen bronzéremet sem szereztek?
- Egy autó 4 óra alatt tette meg az A városból B városba vezető utat. Visszafelé 15 km/h-val nagyobb sebességgel haladt, így 48 perccel korábban ért vissza. Milyen messze van a két város egymástól?
- Az iskolát 500 tanuló látogatja. A tanév végén a tanulók 20%-át kitüntették. A fiúk 18%-a, a lányoknak pedig 23%-a kapott dicséretet. Hány fiú és hány leány jár az iskolába?
- Hány %-os alkoholt kell hozzáönteni 8 liter 15%-os alkoholhoz, hogy a keverék 20 liter 25%-os alkohol legyen?
- Hány liter 85 °C-os vizet kell hozzáönteni 50 liter 25 °C-os vízhez, hogy a keverék hőmérséklete 30°C legyen?
- Egy ketrecben nyulak és fácánok vannak. Hány nyúl és hány fácán van a ketrecben, ha az állatoknak összesen 53 fejük és 168 lábuk van?
- 1 liter víz tömege 1 kilogramm, 1 liter sósavé 1,1 kg. 40 liter keverék tömege 40,8 kg. Hány százalékos a keverék?
- Két város távolsága 225 km. 7⁰⁰ órakor elindul egymással szemben egy kerékpáros 18 km/h és egy személyautó 55 km/h átlagsebességgel. Mikor és hol találkoznak?
- Imre 8 órakor kerékpáron elindult a szomszédos faluba, és 16 km/h sebességgel haladt. Fél órával később motorkerékpárral utánament Béla 40 km/h sebességgel. Mikor és a falutól hány km-re érte utol Imrét?
- A város B várostól 180 km-nyire fekszik. 9 órakor elindult A-ból B felé egy teherautó 42 km/h sebességgel, 10 órakor pedig egy személyautó a B városból az A felé 55 km/h sebességgel. Mikor és hol találkoztak?
- A talpfákat három fűrésztelep szállítja. Az egyik 5, a másik 6, a harmadik 7 (8 órás) munkanap alatt tudná az összes talpfát leszállítani. Mennyi idő alatt szállítják le a talpfákat együtt?
- A medencét az egyik cső 54 perc alatt, a másik 1 óra 48 perc alatt tölti meg. Mennyi idő alatt telik meg a medence, ha mind a két cső nyitva van?
- Az egyik ládában 65 kg-mal több burgonya van, mint a másikban. Mennyit tegyünk át az első ládából a másodikba, ha azt akarjuk, hogy az elsőben 25 kg-mal több legyen, mint a másodikban?
- Az egyenlő szárú háromszög alapja 3,5 cm-rel rövidebb, mint a szára. A háromszög területe 58 cm. Számítsd ki az oldalak hosszát!
- Dóri a kiskertjükben paradicsomot palántáz. Ha óránként 9 helyett 12 palántát ültetne ki, akkor 1 órával korábban végezne a munkával. Hány palántát kell kiültetnie?
- Három újságíró egy munkáért összesen 600 euró tiszteletdíjat kapott. Az első 30%-kal kevesebbet, mint a második, a harmadik pedig 60 euróval többet, mint a második. Hány eurót kaptak külön-külön?
- Az apa életkora háromszor annyi, mint a fiáé. 9 évvel ezelőtt az apa 6-szor idősebb volt, mint a fia. Mennyi most az apa és a fiú életkorának összege?
- *Bontsd fel az 57-et két számra úgy, hogy a két szám négyzetének különbsége 57 legyen!
- Az egyik raktárban 4,5 tonnával több burgonya van, mint a másikban. Melyik raktárban lesz több burgonya, ha az elsőből átszállítanak 2,3 tonnányit a másikba?
- Egy dobozban 15 fehér és néhány piros kocka van. Annak valószínűsége, hogy látatlanban a dobozból fehér kockát húzunk ki, 20%. Hány piros kocka van a dobozban?
- Egy szám háromszorosának és egy másik szám ötszörösének az összege 50. Az első szám ötszörösének és a második szám kétszörösének a különbsége 11. Határozd meg a két számot!
- Egy mázolóknak 15 óráig, egy másik mázolóknak 12 óráig tartott volna a kerítésfestés. Hogy 4 óra alatt elkészüljenek a munkával, felkértek egy harmadik mázolókat is,